

Самостійна робота з навчальної дисципліни

«Міжнародна економіка»

для студентів групи 10е-18-01

проф. Камінська Т.М.

**Конспекти лекцій будуть публікуватися за розкладом занять у
фейсбук-групі BUSINESS ECONOMICS. Актуальна освіта в НЮУ імені**

Ярослава

Мудрого.

URL:

<https://www.facebook.com/groups/701530796898235/>

Тема 4. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ

(2 год)

План

1. Сутність і функції державного регулювання зовнішньої торгівлі.
2. Методи державного регулювання зовнішньої торгівлі. Переваги та ризики протекціонізму і фритредерства.
3. Митна політика та нетарифні методи регулювання зовнішньої торгівлі
4. Україна і СОТ.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Запитання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність зовнішньоторговельної політики держави?
2. Чи існують суперчності між різними суб'єктами міжнародної торгівлі?
3. Чому лібералізація торгівлі є головним вектором розвитку міжнародної економіки після Другої світової війни?
4. Чим відкритий протекціонізм відрізняється від прихованого?

5. За якими ознаками можна класифікувати форми протекціонізму?
6. Розмежуйте поняття «торгова війна», «ембарго», «економічний бойкот», «економічна блокада».
7. Які інструменти найдоцільніше використовувати у регулюванні зовнішньої торгівлі України?
8. Чи справедливо твердження, що економічний добробут країни за умови введення імпорتنих мит завжди вище, ніж в умовах вільної зовнішньої торгівлі?
9. Чи треба Україні створювати зони вільної торгівлі з іншими країнами і чому?
10. Охарактеризуйте функції та основні напрями діяльності Світової організації торгівлі.

Практичні завдання

1. Проаналізуйте статтю академіка НАН України: Б.Данілішин. Як уповільнення зростання Китаю позначиться на Україні? *Новое время*. 2019. 14 січня. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/jak-upovilnennja-zrostantnja-kitaju-poznachitsja-na-ukrajini-2516811.html>

Дайте відповідь на запитання: як зміна структури міжнародної торгівлі може протидіяти негативному впливу глобальних викликів на торговельний баланс України і міцність гривні?

2. За даними видання “Agro.guide”, Литва купує українських равликів по \$1-1,2/кг, потім обробляє і продає до Італії, Франції, Угорщини за ціною вже по \$5-6/кг. У роздрібній торгівлі вартість готових равликів і страв із них в Європі може досягати \$20 за 1 кг. Порахуйте, скільки валового доходу втрачає Україна через сировинний експорт равликів, якщо він дорівнює приблизно 380 тонн на рік?

3. Експортна квота країни А склала 4,99 %, імпортна квота – 4,5 %. Визначте зовнішньоторговельний оборот країни, якщо її ВВП дорівнює 4996

млрд дол.

4. Вільна торгівля, за рівних інших умов, є взаємовигідною для країн-учасників. Припустимо, що у країні-експортера зростання ціни товару склало 25 %, а у країні-імпортері зниження ціни цього товару становило 33, 3 %. Обсяг зовнішньої торгівлі однаковий. Яка з цих країн матиме більший виграш – експортер чи імпортер? Поясніть відповідь.

Тестові запитання

1. Існують наступні типи зовнішньоторговельної політики держави:

- а) монетаризм;
- б) вільна торгівля / протекціонізм;
- в) лібералізм;
- г) консерватизм;
- д) ієрархія.

2. Вільна торгівля:

- а) підтримує суб'єкти національної економіки;
- б) використовується для збереження економічної безпеки держави;
- в) стимулює конкуренцію між вітчизняними та іноземними виробниками;
- г) захищає нові галузі, які виникли під впливом НТП;
- д) підтримує монополії у національній економіці.

3. Нетарифні засоби державного регулювання зовнішньої торгівлі охоплюють:

- а) встановлення митного збору;
- б) встановлення експортного мита;
- в) квотування та ліцензування експорту-імпорту;
- г) додавання до ціни товарів різних елементів при перетині митних кордонів;
- д) встановлення транзитного мита.

4. Методи прихованого протекціонізму – це:

- а) державні закупівлі товарів вітчизняного виробництва, внутрішні податки і збори, технічні бар'єри;
- б) пільгові кредити експортерам;
- в) квотування та ліцензування експорту-імпорту;
- г) демпінг;
- д) антидемпінгові квоти.

5. Основним торговим партнером України є:

- а) Канада;

- б) Індія;
- в) Кіпр;
- г) ЄС;
- д) Грузія.

б. *Введення добровільних експортних обмежень:*

- а) збільшує добробут країни-імпортера;
- б) вигідніше країні-імпортеру, ніж використання імпоротної квоти;
- в) приносить вигравш країні-експортерів;
- г) приносить вигравш країні-експортерів та країні-імпортерів одночасно;
- д) не вигідно ні експортерів, ні імпортерів.

7. *До фінансових методів торгової політики належать:*

- а) субсидії;
- б) правові режими;
- в) ліцензування,
- г) демпінг;
- д) квотування.

9. *Світова організація торгівлі:*

- а) створена на противагу ГАТТ;
- б) здійснює фінансово-валютні розрахунки на євrorинках;
- в) консолідує миротворчі сили,
- г) є приємником ГАТТ,
- д) охоплює виключно розвинені країни.

10. *Які чинники обумовили вступ України до СОТ?*

- а) зростання структурного безробіття;
- б) об'єктивна закономірність лібералізації світової торгівлі;
- в) корупція;
- г) невисокі членські внески в організацію;
- д) усунення мита на імпорт.

Список рекомендованої літератури

Білоцерківець В. В., Завгородня О. О., Лебедева В. К. та ін. Міжнародна економіка: підручник / За ред. А. О. Задой, В. М. Тарасевича. Київ: ЦУЛ, 2012. С. 71-107, 123-141. URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/1_1394_46716781.pdf. (дата звернення: 26.02.2020).

Давидова І. О., Величко К. Ю., Печенка О. І. Транснаціональні корпорації: навч. посібник. Харків: Видавництво «Форт», 2018. С.5-15. URL: <http://elib.hduht.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2672/1/%D0%A2%D0%9D%D0%9A%20-%D0%B3%D0%B5%20%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf> (дата звернення: 26.02.2020).

Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях: підручник. Київ: ЦУЛ, 2017. С. 56-67. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Kozak_Yurii/Mizhnarodna_ekonomika_v_pytanniakh_ta_vidpovidiakh.pdf (дата звернення: 23.02.2020).

Павленко І. І. Міжнародна торгівля та інвестиції: навч. посібник / за ред. І. І. Павленко, О. В. Варяниченко, Н. А. Навроцька. Київ: ЦУЛ, 2012. С. 63-104. URL: http://cul.com.ua/preview/mign_torg_ta_invest_Pavlenko.pdf (дата звернення: 26.02.2020).

Хрупович С. Є. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навчальний посібник. Тернопіль: Вид-во Терноп. нац. техн.ун-та, 2017. 19-32, 43-46. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/22432/5/Navch_Posibnyk-ZED_2017.pdf (дата звернення: 26.02.2020).

Економічна безпека держави: сутність та напрями формування: монографія / за ред. Л. С. Шевченко. Харків: Право, 2009. 312 с. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/12371/1/Shevchenko_2009.pdf

Міжнародна економіка: навч. посіб. / за заг. ред. С. М. Макухи. Харків: Право, 2012. 192 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2012/Posib_Mignar_ekonomika_2012.pdf (дата звернення: 26.02.2020).

***Методичні поради до самостійної роботи при підготовці до
практичного заняття***

При вивченні першого питання треба відштовхуватися від того, що лібералізація – це довготривалий тренд, який формується за інших рівних

умов. Насправді в кожний даний момент спрацьовують протидіючі чинники –нерівномірність економічного розвитку, фаза економічного циклу, природні катаклізми, спалахи інфекційних хвороб. Зверніть увагу на те, що зовнішня торгівля може по-різному впливати на розвиток національної економіки, стимулювати її чи, навпаки, перешкоджати розвитку. Під час міжнародної торгівлі стикаються інтереси різних економічних суб'єктів. Результати торгівлі неоднаково розподіляються між різними верствами населення. Експорт і імпорт товарів та послуг впливають на курс національної валюти. Навіть політична стабільність залежить від ефективної зовнішньої торгівлі держави. Узагальніть усі ці процеси для розуміння необхідності регулювання зовнішньої торгівлі для країни. Далі проаналізуйте основні функції державного регулювання зовнішньої торгівлі: фіскальну, регулюючу і стимулюючу, балансуючу (вирівнювання внутрішніх цін і світових), функцію захисту національних ринків від іноземної конкуренції. В наш час дуже часто зовнішньоторговельна політика держави залежить також від ідеологічної та геополітичної функцій. Наведіть приклади із практики України, які свідчать про вплив на її розвиток торговельної війни з боку Росії. Згадайте історію: коли і по відношенню до яких країн використовувалися економічний бойкот та економічна блокада.

Аналіз другого питання передбачає на виході вміння розібратися у головних методах зовнішньоторговельної політики держави – протекціонізму (відкритому та прихованому) та фритредерстві. Вони характеризують масштаби втручання держави в торгівлю. Проаналізуйте, які види протекціонізму спрямовано проти окремих товарів, окремих галузей і що означає колективний протекціонізм. Далі треба окреслити переваги та вади протекціонізму для розвитку національної економіки. Обміркуйте, чи є необхідним в Україні протекціоністський захист молодих галузей або малого бізнесу, які на старті неспроможні конкурувати із закордонними компаніями, і у чому полягає його небезпека. Слід зазначити, що підтримка тривалий час внутрішніх монополій в Україні у

промисловості та сільському господарстві привела до більш високих цін на внутрішньому ринку, ніж, наприклад, у Польщі. Зверніть увагу на несподіваний спалах протекціонізму у політиці США і, відповідно, Китаю у 2018-2019 р. всупереч із фазою піднесення економіки в обох країнах, бо зазвичай це характерно для кризових ситуацій. Обміркуйте, чому науковці та представники міжнародних організацій називають торговельні війни викликом для майбутнього розвитку міжнародної економіки.

Вивчення третього питання почніть із сутності мита, його функцій, видів, формування митного тарифу. Потім розберіться з нетарифними засобами державного регулювання зовнішньої торгівлі - адміністративними, кількісними обмеженнями (квотування, ліцензування, добровільні обмеження експорту), фінансово-економічними методами (субсидії, пільгові кредити, попередній імпортовий депозит, демпінг і антидемпінгові квоти) та методами прихованого протекціонізму (державні закупівлі, внутрішні податки і збори, технічні бар'єри). Зверніть увагу на те, які бувають квоти, що використовуються у нашій практиці відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність». Обміркуйте, яка роль окремо експортного та імпортованого мита у збільшенні надходжень до Державного бюджету України. Слід також зазначити, що цей процес можливий за умови відсутності корупційних схем на митниці. Важливим є те, що кожна держава зацікавлена в збільшенні експорту. Проте обміркуйте, чи не впливає високе експортне мито на зростання цін на товари і зменшення конкурентоспроможності національного виробництва. Водночас високе імпортоване мито може сприяти зростанню монополізму на внутрішньому ринку.

Четверте питання передбачає вивчення питання із взаємодії України із Світовою організацією торгівлі (СОТ), яка формулює правила міжнародної торгівлі та вирішує спірні питання. Знайдіть дані про кількість країн, які вона об'єднує та їх частку в обсязі світової торгівлі. Зверніть увагу, що СОТ стала

правонаступницею Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ). Проаналізуйте головні принципи СОТ – це недопущення дискримінації та прозорість, а також режим найбільшого сприяння і національний режим руху товарів. Далі обміркуйте, чим була обумовлена неминучість вступу України до СОТ і переваги цього кроку. Особливо зверніть увагу на зняття обмежень на експорт українських товарів, які спроможні конкурувати на міжнародних ринках, доступ до дешевшого імпорту, можливість кращого захисту від антидемпінгових квот та торгових війн, освоєння альтернативних ринків для експорту, демонополізація національної економіки, активізація інвестицій та інновацій, що сприяє зайнятості й економічному зростанню, доступ до нових фінансових, комунікаційних, транспортних, страхових послуг, що забезпечує наближення економіки України до постіндустріальної тощо. Підкреслимо, що

членство у СОТ є обов'язковою умовою для входження у зону вільної торгівлі між Україною та ЄС. Водночас зверніть увагу на певні ризики участі України у СОТ – це дуже висока залежність від світових криз, складнощі для вітчизняних виробників, які є конкурентами іноземних, значні антидемпінгові обмеження, висока вартість членства в організації тощо. Слід зіставити переваги та ризики участі України у СОТ і зробити самостійні висновки.

Тема 5. МІЖНАРОДНИЙ РУХ КАПІТАЛУ

(4 год)

План

1. Міжнародний рух капіталу: сутність, причини, форми.
2. Теорії міжнародного руху капіталу.
3. Міжнародний кредит.
4. Поняття і види офшорні зон. Мотиви спрямування бізнесу до офшорних зон
5. Зовнішній державний борг. Методи управління зовнішнім

державним боргом.

6. Шляхи покращення інвестиційного клімату України.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Запитання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність міжнародного руху капіталу? Які особливості притаманні йому сьогодні?
2. Назвіть основні форми міжнародного руху капіталу.
3. Чим відрізняються прямі та портфельні іноземні інвестиції?
4. Чи є тотожним поділ інвестицій на прямі та портфельні, фінансові та реальні?
5. Чи існують суперечності між експортерами та імпортерами іноземного капіталу?
6. Охарактеризуйте позитивні наслідки та ризики залучення іноземних інвестицій для країни-реципієнта.
7. Що таке офшорні зони та який вплив вони здійснюють: а) на інвестиційні процеси, б) на економіку країни-донора?
8. Поясніть необхідність і доцільність існування міжнародних кредитних відносин. Проаналізуйте специфіку сучасних кредитних відносин.
9. Чим відрізняється товарний кредит від фінансового?
10. Охарактеризуйте інституціональну структуру забезпечення міжнародного кредиту.
11. Проаналізуйте проблеми зовнішньої заборгованості України, шляхи та механізми її вирішення.
12. Назвіть головні інструменти зменшення державного і корпоративного дефолту.
13. Визначте поняття «інвестиційний клімат країни».
14. Які чинники перешкоджають зростанню прямих інвестицій в економіку України?
15. Які чинники зумовили бурхливе зростання у 2019 р. попиту на

державні облігації України з боку нерезидентів?

Практичні завдання

1. Інвестиційна компанія «Horizon Capital», яка управляє в Україні чотирма інвестиційними фондами обсягом понад 850 млн дол., на початку 2019 р. оголосила про створення ще одного фонду на суму у 200 млн. дол. Інвестиційна стратегія фонду буде спрямована на інвестування швидко зростаючих, експортно орієнтованих підприємств України у таких сегментах, як електронна комерція, охорона здоров'я і фармацевтика, торгівля споживчими товарами та послугами. Які це інвестиції – прямі чи портфельні? Які з них більш необхідні для України і чому? Які є переваги диверсифікації виробництва?

2. Уряд одержав позику від іноземних кредиторів у сумі 1 млрд дол. під 8 % річних. Її використання для розвитку виробництва дозволяє щороку забезпечувати приріст ВВП у розмірі 300 млн дол. Визначте, коли цей борг може бути погашений, якщо умови позики передбачають погашення одноразовою виплатою.

3. Проаналізуйте якісні зміни інвестиційного клімату України з 2012 по 2019 роки, якщо рівень прямих інвестицій упав до величини, яка у 6 разів менше, ніж платежі від «заробітчач», що надходять до країни; кількість офіційних податків на бізнес зменшилася, але корупція зросла; залежність судової влади від виконавчої не змінилася.

4. Проаналізуйте динаміку зовнішнього державного боргу України (див. таблицю).

Зовнішній прямий державний і гарантований державою борг України з 2012 по 2019 рр. (млн дол. США)

	Сукупний борг			Прямий державний борг		Гарантований борг	
на 31.12.2011	37 474,5			24 507,1		12 967,5	
на 31.12.2012	38 658,8	+1184,3	+3.16%	26 137,7	+6.65%	12 521,1	-3.44%
на 31.12.2013	37 536,0	-1122,8	-2.90%	27 901,4	+6.75%	9 634,6	-23.05%
на 31.12.2014	38 792,2	+1256,2	+3.35%	30 809,1	+10.42%	7 983,1	-17.14%
на 31.12.2015	43 445,4	+4653,2	+12.00%	34 427,0	+11.74%	9 018,5	+12.97%
на 31.12.2016	45 604,6	+2159,2	+4.97%	36 048,3	+4.71%	9 556,3	+5.96%
на 31.12.2017	48 989,4	+3384,7	+7.42%	38 490,1	+6.77%	10 499,3	+9.87%
на 30.11.2018	50 462,5	+1473,1	+3,01%	39 706,6	+3,16%	10755,8	+2,44%
на 31.12.2019	48940,8	-1521,7	-3,02%	39342,5	-0,92%	9598,3	-10,76%

Через які чинники виріс зовнішній державний борг України з 2013 по 2018 рр.? Чи є правильним ствердження, що тільки за умови продовження співробітництва з МВФ Україна зможе запобігти дефолту у 2020 р.?

5. «Київводоканал» оголосив у 2019 р. міжнародний тендер із вибору генеральної підрядної організації для реконструкції Бортницької станції аерації (одна із найбільших комплексів очисних споруд у Східній Європі та єдина у Києві). Планується кредитування проекту Японією на 108,193 млрд японських єн (близько 970 млн дол). Кредит надається на 40 років під 0,1% річних із пільговим періодом 10 років. За умовами кредиту 30% від загальної вартості будівництва має бути спрямовано на товари та послуги, що постачаються з Японії. Які переваги мають кредитор і отримувач цього кредиту?

6. У 2019 р. екологічна організація Greencubator, ЄБРР та ЄС надали гранти на 100 тис. євро п'яти компаніям з України, які перемогли у конкурсі в рамках програми «Кліматичні Інноваційні Ваучери». Їх діяльність спрямована на вирішення проблем довкілля. До якої форми міжнародного руху капіталу належить ця фінансова допомога? Яку мету вона передбачає?

Тестові запитання

1. Міжнародний рух капіталу – це:

- а) рух капіталу з однієї галузі до іншої;
- б) випуск облігацій державної позики;
- в) грошові перекази в країну від «заробітчани»;
- г) купівля банком цінних паперів іншого банку;
- д) зустрічне переміщення капіталу між країнами з метою його самозростання й максимізації прибутку.

1. Підприємницький капітал вивозиться зокрема у формі:

- а) банківських кредитів;
- б) портфельних інвестицій;
- в) переказів громадян з-за кордону;
- г) позик;
- д) фінансової допомоги.

3. Прямі іноземні інвестиції – це:

- а) купівля контрольного пакета акцій закордонного підприємства;
- б) вкладення іноземним інвестором капіталу у підприємства реального сектору національної економіки;
- в) купівля облігацій іноземної фірми;
- г) міжнародна допомога;
- д) валютний кредит під проценти.

4. Яка з причин змушує країну А здійснювати портфельні інвестиції в країну В?

- а) високий рівень оплати праці в країні В;
- б) висока ставка процента в країні В;
- в) висока ставка процента в країні А;

- г) економічний спад в країні В;
- д) економічний спад в країні А.

5. У яких випадках з точки зору української економіки має місце експорт капіталу?

- а) «Приватбанк» відмовляє у позичці розміром 200000 доларів уряду Молдови;
- б) український підприємець купує дім в Італії;
- в) український імпортер бере короткострокову позичку в одному з німецьких банків для сплати за поставки обладнання;
- г) швейцарська фірма «Нестле» купила акції львівської кондитерської фабрики «Світоч».
- д) український уряд отримав кредит від МВФ.

6. Сучасна особливість міжнародного руху капіталів – це:

- а) переважають інвестиційні потоки з розвинених країн до країн, що розвиваються;
- б) масштабне зростання боргів азійських країн;
- в) значне прискорення обміну капіталами завдяки інформаційним технологіям та діям великих ТНК;
- г) зменшення ролі країн, що розвиваються, як експортерів капіталу;
- д) переважання портфельних інвестицій над кредитами.

7. Представники неокласичної теорії міжнародного руху капіталу – це:

- а) Е. Хекшер, Б. Олін;
- б) Р. Харрод;
- в) Г. Домар;
- г) К. Маркс;
- д) Дж. Кейнс.

8. До мотивів спрямування бізнесу в офшорні зони не належать:

- а) мінімізація оподаткування;
- б) захист активів від націоналізації, реприватизації та рейдерства;
- в) спрощення доступу до кредитів;
- г) приховування та «відмивання» злочинних коштів;
- д) сприяння зростанню доходної частини держбюджету.

9. Якщо приплив капіталу з-за кордону не залежить від внутрішньої ставки відсотка, то це:

- а) ринкова економіка;
- б) відкрита економіка;
- в) закрита економіка;
- г) змішана економіка;
- д) усі відповіді правильні.

10. Сукупний зовнішній борг – це:

- а) загальна сума зобов'язань країни перед кредиторами за непогашеними позиками та несплаченими за ними відсотками;
- б) загальна сума зобов'язань країни перед зовнішніми кредиторами за непогашеними позиками та несплаченими за ними відсотками;
- в) загальна сума зобов'язань країни перед внутрішніми кредиторами за непогашеними позиками та несплаченими за ними відсотками;
- г) виключно борги приватних банків і компаній, гарантом сплати яких виступає держава;
- д) виключно зобов'язання уряду перед внутрішніми та зовнішніми кредиторами.

11.

- а) форфейтинг;
- б) факторинг;
- в) лізинг;
- г) дефолт;
- д) офшор.

Список рекомендованої літератури

Білоцерківець В. В., Завгородня О. О., Лебедева В. К. та ін. Міжнародна економіка: підручник / За ред. А. О. Задой, В. М. Тарасевича. Київ: ЦУЛ, 2012. С. 142-233. URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/1_1394_46716781.pdf.

Давидова І. О., Величко К. Ю., Печенка О. І. Транснаціональні корпорації: навч. посібник. Харків: Видавництво «Форт», 2018. С.5-175. URL: <http://elib.hduht.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2672/1/%D0%A2%D0%9D%D0%9A%20-%D0%B3%D0%B5%20%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>

Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях: підручник. Київ: ЦУЛ, 2017. С. 68-81, 160-180. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Kozak_Yurii/Mizhnarodna_ekonomika_v_pytanniakh_ta_vidpovidakh.pdf (дата звернення: 23.02.2020).

Міжнародна економіка: навч. посіб. / за заг. ред. С. М. Макухи. Харків: Право, 2012. 192 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2012/Posib_Mignar_ekonomi_ka_2012.pdf (дата звернення: 26.02.2019).

Павленко І. І. Міжнародна торгівля та інвестиції: навч. посібник / за ред. І. І. Павленко, О. В. Варяниченко, Н. А. Навроцька. Київ: ЦУЛ, 2012. С. 7-62. URL: http://cul.com.ua/preview/mign_torg_ta_invest_Pavlenko.pdf

Економічна безпека держави: сутність та напрями формування: монографія / за ред. Л. С. Шевченко. Харків: Право, 2009. 312 с. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/12371/1/Shevchenko_2009.pdf

Методичні поради до самостійної роботи при підготовці до практичного заняття

Аналізуючи сутність міжнародного руху капіталів, слід уявити його головну мету (самозростання й максимізація прибутку), причини виникнення цього явища наприкінці XIX ст. (відмінності у нормі прибутку; нерівномірність накопичення капіталу у різних країнах, обмеженість внутрішніх, прагнення до освоєння нових ринків). Доцільно також докладно розглянути сучасні причини міжнародного руху капіталу: географічну диверсифікацію інвестицій з метою зниження ризиків, лібералізацію процесів експорту та імпорту капіталу, стабільну політичну ситуацію та сприятливий інвестиційний клімат у інших країнах, поглиблення міжнародної спеціалізації та кооперації виробництва, низькі ціни на сировину та робочу силу в інших країнах, невисокі екологічні стандарти, структурні зрушення у світовій економіці, зміну форм власності у країнах з перехідною економікою, наявність пільгових інвестиційних режимів. Варто звернути увагу на зміну вектору міжнародного руху капіталу в сучасних умовах, а саме: концентрацію інвестиційних потоків у межах самого постіндустріального світу; у провідних та наукомістких галузях; активне надходження капіталу до сфери послуг; зростання ролі країн, що розвиваються, як експортерів капіталу (наприклад КНР, Сінгапуру); прискорення обміну капіталами завдяки сучасним інформаційним технологіям та діям великих ТНК.

Важливим є розуміння сутності та форм іноземних інвестицій – прямих і портфельних інвестицій, їх ролі в економічному розвитку країни. Слід зауважити, що по суті інвестиції відображають попит на капітал на світовому ринку, а експортери капіталу формують його пропозицію. Важливо не переплутати головний критерій прямих інвестицій. Недостатньо його характеристики як вкладень у реальний сектор економіки (промислові, торговельні та інші підприємства). Більш вагомим є інші критерії – це

отримання реального контролю інвестора над новим об'єктом (зокрема за рахунок купівлі контрольного пакету акцій) та реалізація його довгострокового інтересу. Зверніться до статистичних даних і переконайтеся, що переважна частка щорічного світового потоку прямих інвестицій перепадає на ТНК. Одночасно обміркуйте, чим портфельні інвестиції відрізняються від прямих інвестицій і чим вони вигідні інвестору?

Розглядаючи друге питання, порівняйте класичні (неокласичні) теорії міжнародного руху капіталу з кейнсіанською теорією. Поясніть взаємозв'язок між теорією порівняльних переваг Д. Рикардо і теорією руху капіталу Дж. С. Мілля. Проаналізуйте висновок теорії Дж. С. Мілля: у найбільш багатих на капітал країнах його обсяг має тенденцію до зниження. Зверніть увагу на зауваження вчених, що перепад у нормах прибутку між країнами повинен бути істотним для покриття ризику іноземного інвестора в чужій країні. Остаточний варіант неокласичної теорії міжнародного руху капіталу сформулювали Е. Хекшер, Б. Олін, Р. Нурксе, К. Іверсен. Поясніть її. Наприклад, чому переміщення капіталу з країни, де низька гранична продуктивність, до країни, де цей показник вищий, зумовлює ефективніше використання факторів виробництва в обох країнах і збільшує їх сукупний національний дохід. Чи є взаємозв'язок між створенням Дж. Кейнсом макроекономіки та його поясненням причини міжнародного руху капіталу, яку він пов'язує із нерівновагою платіжних балансів у різних країнах. Поясніть висновок теорії Кейнса. Зверніть увагу на розвиток теорії міжнародного руху капіталу у працях Ф. Махлупа, Р. Харрода, Є. Домара, а потім у працях сучасних науковців.

Вивчаючи третє питання, слід розглянути міжнародний кредит як форму вивезення капіталу, проаналізувати посилення його певної автономії від прямих інвестицій. Необхідно замислитися над причинами активізації кредитування країн «наздоганяючого розвитку» наприкінці ХХ і початку ХХІ ст., колишніх соціалістичних країн, провести аналогії з розширенням

кредитування, яке в останні 20 років спостерігалось у країнах Латинської Америки (Бразилії, Аргентині та Чилі). Доцільно звернути увагу на те, що для країн-реципієнтів міжнародний кредит породжує небезпеку, оскільки збільшення споживання сьогодні здійснюється за рахунок майбутнього. Для України теж дуже важливим є порівняння переваг та ризиків залучення позичкового капіталу, зіставлення його розмірів з внутрішніми можливостями інвестування за рахунок заощаджень населення. Доцільно також згадати, як зайве кредитування вплинуло на світову фінансово-економічну кризу 2008-2010 рр., а найбільші фінансові структури США стали першими жертвами цієї кризи.

Далі доцільно розглянути причини кризи світової заборгованості та методи управління зовнішнім державним боргом. Це актуальна проблема для значної кількості країн, зокрема України. Треба дуже ретельно розібратися у структурі загального зовнішнього державного боргу, тому що ототожнення державного прямого (тобто запозиченого безпосередньо державою) та корпоративного (тобто запозиченого бізнесом під гарантії держави) боргу не дозволяє розуміти справжню картину фінансового стану держави. Важливо порівняти основні шляхи зменшення зовнішнього державного боргу – списання, реструктуризацію, викуп чи сек'ютеризацію боргу. Особливу увагу необхідно приділити визначенню сутності та причин дефолту, його соціально-економічним наслідкам та засобам запобігання. Для України це дуже актуальне питання, тому що значна частина державного бюджету спрямовується на обслуговування зовнішнього боргу.

Іншим дуже актуальним питанням для України і для світу загалом є спрямованість капіталу до офшорних зон. Цій проблемі присвячено четверте питання теми. Треба з'ясувати поняття і види офшорних зон, причини їх поширення у ХХІ ст., механізми офшорних операцій, переваги і ризики офшорного бізнесу, його наслідки для національної економіки. Зверніться до даних про виток капіталу до офшор міжнародної організації «Tax Justice

Network». Вона також досліджує та пояснює наслідки ухилення бізнесу від сплати податків та податкової конкуренції. Це дуже важливо, тому що виток капіталу скорочує податкові надходження до державного бюджету, зменшує можливості для соціальних видатків, які забезпечують людський розвиток. Необхідно ранжувати усі причини відтоку капіталу до офшорів і звернути увагу на головну – несприятливий інвестиційний клімат в національній економіці. Проаналізуйте методи регулювання офшорного бізнесу відповідно до національного та міжнародного законодавства. Зверніть увагу на нові нормативно-правові акти, що прийняті Верховною Радою у 2019 р. з метою протидії відтоку капіталу до офшорів.

Аналізуючи шляхи покращення інвестиційного клімату України, треба згадати з курсу економічної теорії поняття мультиплікатору та акселератору інвестицій. Після цього треба дати визначення інвестиційного клімату та його складових. Дуже важливим є осмислення причин несприятливого інвестиційного клімату України, особливо таких, як неусталеність прав власності, рейдерство, залежна судова система, військовий конфлікт на Сході України. Обміркуйте інші причини. Зверніть увагу на виникнення у нашій країні системи «ProZorro», яка відіграє значну роль у зменшенні корупції у закупівлях товарів і послуг. Наведіть інші шляхи скорочення тіньових схем в економіці, які відлякують іноземних інвесторів. Ви маєте зрозуміти, що першочергова роль у покращенні інвестиційного клімату України належить економічним, а потім вже адміністративним методам податкового регулювання. Треба пам'ятати також політичне забарвлення, тому що зачіпає інтереси великого бізнесу, який чимало років приймав участь у розподілі державного бюджету на свою користь. У розвинених країнах на гарний інвестиційний клімат впливає також прозорість ринку та діяльність громадських організацій, що відслідковують незаконний відтік капіталу за кордон.